

АНОТАЦІЯ

Акуленко Т. М. Міжнародно-правове співробітництво в боротьбі з допінгом у спорті. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису. Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 293 – Міжнародне право. – Національний університет «Одеська юридична академія», МОН України, Одеса, 2020.

Дисертація присвячена дослідженню міжнародно-правового співробітництва в боротьбі з допінгом у спорті. Встановлено, що таке співробітництво здійснюється декількома шляхами. По-перше, шляхом створення системи міжнародно-правових принципів і норм, які забезпечують заборону використання та регулювання міжнародного антидопінгового співробітництва. По-друге, за допомогою створення та діяльності міжнародної інституційної антидопінгової системи, що передбачає взаємодію акторів трьох рівнів: міжнародного (Всесвітнє антидопінгове агентство (ВАДА), Міжнародний олімпійський комітет, Міжнародний паралімпійський комітет, міжнародні спортивні федерації, інші організатори великих спортивних заходів, які проводять на них антидопінгове тестування); регіонального (Рада Європи та інші) та національного (національні антидопінгові агентства тощо). По-третє, шляхом здійснення міжнародного спортивного правосуддя, яке реалізується низкою спеціалізованих арбітражних організацій, головною з яких є Спортивний арбітражний суд у м. Лозанна.

Визначено основні історичні етапи розвитку міжнародно-правового співробітництва щодо антидопінгової діяльності, а також послідовно розглянуто кожен із цих етапів.

Встановлено, що внаслідок стрімких тенденцій розвитку технологій і методів допінгу міжнародна антидопінгова система потребує вдосконалення та реформування.

З'ясовано, що основне навантаження щодо реалізації антидопінгової діяльності в сучасному світі покладено на ЮНЕСКО та ВАДА. Діяльність ЮНЕСКО в антидопінговій сфері заснована на механізмах Міжнародної

конвенції ЮНЕСКО про боротьбу з допінгом у спорті 2005 року. Діяльність ВАДА в антидопінговій сфері пов'язана із забезпеченням співпраці з спортивними рухами (МОК, МПК, міжнародними спортивними федераціями тощо) та з антидопінговими організаціями, для забезпечення дотримання Всесвітнього антидопінгового кодексу.

Окрему увагу приділено аналізу розповсюдження компетенції ЮНЕСКО на фізичну культуру та спорт, включаючи протидію використанню допінгу в спорті. Встановлено, що за участі ЮНЕСКО було ухвалено декілька ключових міжнародних актів у цій сфері: Маніфест про спорт 1964 року, Міжнародну хартію фізичного виховання і спорту 1978 року, Міжнародну конвенцію ЮНЕСКО про боротьбу з допінгом у спорті 2005 року тощо, які стали основою для сучасного міжнародного антидопінгового співробітництва. Досліджено еволюцію норм міжнародного м'якого права, прийнятих у рамках ЮНЕСКО, їх трансформацію в міжнародні антидопінгові стандарти та міжнародно-правові норми.

З'ясовано, що на універсальному рівні створено систему міжнародних стандартів боротьби з допінгом. Джерельну основу цієї системи складають: Конвенція Ради Європи проти застосування допінгу 1989 року та Додатковий протокол до неї 2002 року; Лозаннська декларація про допінг в спорті 1999 року; Копенгагенська декларація про боротьбу з допінгом у спорті 2003 року; Всесвітній антидопінговий кодекс 2003 року зі змінами; Міжнародна конвенція ЮНЕСКО про боротьбу з допінгом у спорті 2005 року, невід'ємною частиною якої виступають – Всесвітній антидопінговий кодекс, Заборонений список, Міжнародний стандарт щодо терапевтичного використання заборонених речовин, Міжнародний стандарт для лабораторій і Міжнародний стандарт з тестування та розслідувань.

Вивчено правовий статус та організаційну структуру ВАДА, за допомогою якої забезпечується системна протидія використанню допінгу в спорті. Доведено, що широке суб'єктне представництво у керівних органах ВАДА (представники урядів держав, глави різних спортивних федерацій,

спортсмени) відіграє ключову роль у забезпеченні найбільш ефективної антидопінгової діяльності на всіх рівнях, а також дозволяє гнучко враховувати специфіку та особливості кожного окремого виду спорту.

Розглянуто комплекс специфічних заходів антидопінгової діяльності ВАДА, який включає: розроблення та щорічну публікацію списків заборонених речовин і методів; проведення постійного тестування спортсменів на предмет їх відповідності встановленим антидопінговим вимогам; перевірку діяльності, а також здійснення акредитації антидопінгових лабораторій; організацію та проведення освітніх програм для спортсменів та інших осіб про шкоду та неприпустимість використання допінгу; інформування громадськості та професіоналів про проведenu роботу щодо боротьби з допінгом.

Досліджено форми антидопінгового співробітництва таких міжнародних організацій, як ООН, ЮНЕСКО, Рада Європи, Міжнародний олімпійський комітет, ВАДА та міжнародні спортивні федерації, – як між собою, так і з національними олімпійськими комітетами, урядами держав, громадськими організаціями та окремими приватними особами. Виявлено основні конфлікти інтересів, що виникають у процесі антидопінгового співробітництва.

Удосконалено визначення поняття «допінг», до якого запропоновано віднести заборонені фармакологічні речовини та методи, незатверджені речовини (наприклад, ліки, що перебувають на стадії доклінічних або клінічних випробувань, або ліки, які не мають ліцензії), а також офіційно зареєстровані засоби й методи, які призначаються й застосовуються легально при медичному лікуванні хвороб і травм згідно зі списком Всесвітнього антидопінгового агентства, які вживаються спортсменами з метою посилення фізичної та психічної діяльності організму в змагальний та позазмагальний періоди.

Обґрунтовано, що головною метою спільних дій усіх міжнародних міжурядових і неурядових організацій є формування єдиної моделі

антидопінгової діяльності відповідно до стандартів, встановлених Всесвітнім антидопінговим кодексом ВАДА для зменшення та припинення застосування допінгу в спорті, а також для підвищення загальної спортивної антидопінгової культури серед спортсменів і всіх інших учасників спортивних змагань.

Доведено, що спортивна антидопінгова діяльність та антидопінгова культура можуть бути ефективними лише за умови включення до їх структури контрольного, освітнього, науково-дослідного, нормативно-правового та інформаційного компонентів. Обґрунтовано, що особливістю сучасного етапу боротьби з допінгом є значне зростання уваги до такого виду антидопінгових заходів, як антидопінгова профілактика, що потребує об'єднання зусиль усіх учасників Олімпійського руху. Йдеться, зокрема, про розробку та популяризацію програм щодо пропаганди здорового способу життя та доброчесності в спорті, а також про регулярне інформування спортсменів щодо руйнівних для їхнього здоров'я наслідків вживання допінгу тощо.

Проаналізовано гарантії прав спортсменів та інших учасників міжнародних спортивних правовідносин, щодо яких встановлено факт порушення антидопінгових правил, передбачених Всесвітнім антидопінговим кодексом.

Визначено, що Всесвітній антидопінговий кодекс передбачає більш суворі санкції до осіб, які залучають спортсменів у допінгові схеми або покривають вживання допінгу, ніж до самих спортсменів, у яких допінг-проби виявилися позитивними.

Досліджено практику та прецеденти Спортивного арбітражного суду у справах, пов'язаних із застосуванням допінгу. Окреслено основні історичні етапи створення Спортивного арбітражного суду, сучасну структуру та форми здійснення провадження. Досліджено процедури розгляду спорів Спортивним арбітражним судом (звичайний арбітраж, апеляційний арбітраж, процедура *ad hoc* та медіація), проаналізовано їх особливості. Обґрунтовано вплив практики Спортивного арбітражного суду у сфері боротьби з допінгом на формування міжнародних антидопінгових стандартів.

Ключові слова: міжнародне право, боротьба з допінгом у спорті, міжнародне антидопінгове співробітництво, Всесвітнє антидопінгове агентство, Спортивний арбітражний суд.

ABSTRACT

Akulenko T.M. International Legal Collaboration in Struggle Against Doping in Sport. – Qualifying research work as manuscript. Doctoral thesis for an academic degree of the Doctor of Philosophy in specialty 293 – International law. – National University “Odesa Law Academy”, Ministry of Education and Science of Ukraine, Odesa, 2020.

The thesis is devoted to a study of the international legal collaboration in struggle against doping in sport. It is established that such collaboration is accomplished in different ways. First, by establishing a system of the international legal principles and norms that ensure prohibition of use and regulation of the international anti-doping collaboration. Second, by establishing and activity of the international institutionalization of the anti-doping system that provides for interaction of the stakeholders at three levels: international (World Anti-Doping Agency (WADA)), International Olympic Committee, International Paralympic Committee, international sports federations and other organizers of the great sporting events that provide for making anti-doping tests); regional (Council of Europe and others) and national (national anti-doping agencies, etc). Third, by administration of sports justice, which is accomplished by a series of specialized arbitration organizations, the main one being the Court of Arbitration for Sport in Lausanne.

The main historical stages of development of the international legal collaboration in anti-doping activity have been established and each stage has been consistently considered.

It has been found that due to fast developing trends of technological development and methods of doping the international anti-doping system necessitates improvement and reformation.

It is clarified that the main function, as regards implementation of the anti-doping activity in the contemporary world stays with UNESCO and WADA. The UNESCO activity in the anti-doping sphere is based upon the mechanisms of the International UNESCO Convention Against Doping in Sport, 2005. The WADA

activity in the anti-doping sphere is connected with ensuring collaboration with sport movements (IOC, IPC, international sports federations, etc.) and with anti-doping organizations aimed at adherence to the World Anti-Doping Code.

Special attention was given to analysis of the UNESCO competence distribution over physical culture and sport, including the combat of the use of doping in sport.

It was established that several key international acts were approved with the participation of UNESCO: Manifesto of Sport, 1964, International Charter of Physical Culture and Sport, 1978, International UNESCO Convention Against Doping in Sport, 2005, etc. which made the basis for the current international anti-doping collaboration. Evolution of the international soft law norms that were adopted within the UNESCO frame, their transformation in the international anti-doping standards and international legal norms, was traced.

It is clarified that a system of international standards of struggle against doping was established at the global level. This system is based upon: Council of Europe Convention Against Doping, 1989, and Addenda Protocol to this Convention, 2002; Lausanne Declaration on Doing in Sport, 1999; Copenhagen Declaration on Anti-Doping in Sport, 2003; World Anti-Doping Code, 2003, as amended; UNESCO International Convention Against Doping in Sport, 2005, which integral parts are – The World Anti-Doping Code, The Prohibited List, the International Standard for Therapeutic Use of the prohibited Substances, International Standard for Laboratories and the International Standard of Testing and investigation.

The legal status and organizational structure of the WADA were studied as they ensure a system counteraction of the use of doping in sport. It was proved that a wide legal representation in the WADA steering bodies (representatives of governments of states, heads of various sports federations and sportsmen) plays a key role in ensuring the most effective anti-doping activity at all levels as well as makes it possible to flexibly account for specificity and peculiarities of each individual kind of sport.

A complex of specific means used in the WADA anti-doping activity was analysed, namely: development and annual publication of the list of prohibited substances and methods; holding permanent testing of sportsmen to check their compliance with the established anti-doping requirements; checking the activity and accomplishing accreditation of the anti-doping laboratories; organization and holding educational programs for sportsmen and other persons devoted to damage and inadmissibility of the use of doping; and information of the public and professionals about the conducted work aimed at struggle against doping.

The forms of anti-doping collaboration of such international organizations as the UN, UNESCO, Council of Europe, International Olympic Committee, WADA and international sports federations were studied both as regards collaboration between them and as regards their collaboration with the national Olympic committees, governments of the states, public organizations and certain individuals. The main conflicts of interest arising in the course of anti-doping collaboration were found out.

The notion of “doping” was improved and it was suggested that it should include the prohibited pharmacologic substances and methods and non-approved substances (e.g., those drugs that are at the stages of pre-clinical or clinical testing, or the unlicensed drugs) as well as the officially registered means and methods that are intended and legally applied in medical treatment of diseases and traumas in accordance with the list of the World Anti-Doping Agency that sportsmen use in order to strengthen the physical and psychic activity of organism during competitions and post-competition periods.

It was substantiated that the main objective of the joint efforts of all international intergovernmental and non-governmental organizations is to set up a single model of anti-doping activity in accordance with the standards established by the WADA World Anti-Doping Code so as to reduce and terminate the use of doping in sport as well as for improving the general sporting anti-doping culture among sportsmen and all other participants of sport competitions.

It was proved that the sport anti-doping activity and anti-doping culture could be effective provided their structure included the control, educational, scientific research, normative and legal, and information components. It was substantiated that the peculiar feature of the current stage of the struggle against doping is characterized by a considerable growth of interest to such kind of anti-doping measures as anti-doping prevention which necessitates joint efforts of all Olympic movement participants. We mean, in particular, the development and promotion of the programs dealing with a healthy lifestyle promotion and fairness in sport as well as regular information of sportsmen about destructive consequences of doping use for their health, etc.

Guarantees of the rights of sportsmen and other participants of international sport legal relations, with respect of whom the fact of violation of the anti-doping rules stipulated by the World Anti-Doping Code was established, were analysed.

It is pointed out that the World Anti-Doping Code envisages more severe sanctions against those persons who involve sportsmen in doping schemes or cover up the use of doping than against the sportsmen proper whose doping test turned to be positive.

The practice and precedents of the Court of Arbitration for Sport in the cases dealing with the use of doping were studied. The main historical stages of establishing the Court of Arbitration for Sport, its contemporary structure and forms of proceedings were described. The dispute consideration procedures of the Court of Arbitration for Sport (conventional arbitrage, appeal arbitration, ad hoc procedure and mediation) were investigated and their peculiarities analysed. The impact of the Court of Arbitration for Sport on the formation of the international anti-doping standards in the sphere of struggle against doping was substantiated.

Key words: international law, struggle against doping in sport, international anti-doping collaboration, World Anti-Doping Agency, Court of Arbitration for Sport.